

Nr 67

Av herrar **Jönsson** i Jämtlands Sikås och **Agerberg**, angående Östersund—Frösöområdets lämplighet som säte för högre utbildning.

Studentantalet väntas stiga betydligt under den närmaste tioårsperioden. 1955 beräknades antalet studerande vid universitet och högskolor vara 20 000. På 1960-talet antas motsvarande siffra vara minst 30 000. Sannolikt måste man räkna med att antalet blir ännu större.

Det stigande studentantalet har redan tagit sig uttryck i en stegrad tillströmning till universitet och högskolor och medfört påfrestningar i fråga om personella resurser och lokaler. Också studenternas möjligheter att få bostad på studieorten har blivit alltmer begränsade.

Storstädernas nackdelar som studieorter

Utvecklingen ger anledning att överväga om det i fortsättningen är lämpligt att ytterligare utvidga högskolor och universitet i våra största städer Stockholm och Göteborg. Det är givetvis ingen tvekan om att högskolorna där måste utrustas med hänsyn till det elevantal, som redan finnes, men fråga är om en utbyggnad för ett ännu större elevantal kan anses lämplig.

De största städerna uppvisar nämligen påtagliga nackdelar som studieorter ur flera synpunkter, och det finns därför underlag för en lokaliseringspolitik på detta område, som syftar till en förläggning av högskoleutbildning till lokala centra, som uppvisar en struktur som mera påminner om våra ursprungliga universitetsstäder Uppsala och Lund.

Storstädernas nackdelar som högskolestäder är av både ekonomisk och social natur. För utvidgning och utbyggnad av nya institutioner är det svårt att anskaffa lämpliga markområden. Markförvärven ställer sig också dyra beroende på de höga markpriserna i våraorstäder. En ytterligare följd av knappheten på utrymme är att de olika högskoleinstitutionerna kommer att ligga på stort avstånd från varandra, vilket vållar både lärare och elever besvärande resor och motverkar möjligheterna till effektivt samarbete och mera informellt utbyte av erfarenheter. Problemet med splittringen och det stora avståndet accentueras av att det är omöjligt för både studenter och lärare att erhålla bostäder i någorlunda närhet av institutionerna. Kamrat-

livet, som utan tvekan är så betydelsefullt för studenterna under studietiden, kan inte utvecklas på samma sätt som i en mindre stad beroende på den splittrade bosättningen, de långa resorna etc. Studietiden innebär betydande påfrestningar på individen, och den isolering som präglar studiemiljön i de stora städerna står i bjärt kontrast till de kamratliga umgängesformerna på våra gamla kårorter Uppsala och Lund.

Småstadens företräden

De mindre städerna kan i motsats till storstäderna som regel erbjuda välbelägen mark att exploatera. Avstånden blir icke stora. Studenterna utgör en relativt stor grupp i den mindre staden och kan sätta en viss prägel på miljön. Det kamratliga umgänget mellan studenter av olika studieriktningar verkar stimulerande på studielivet och ger ett rikare utbyte av studietiden.

1955 års universitetsutredning och lokaliseringsfrågan

Den pågående utredningen om våra högskolors och universitets utbyggnad, den s. k. 1955 års universitetsutredning, har enligt direktiven till huvudsaklig uppgift att sysselsätta sig med behovet av universitetsutbildning och den utbyggnad av den högre undervisningens resurser, som kan anses lämplig. Utredningen är sålunda inte främst inriktad på de lokaliseringspolitiska frågor, som i det föregående antytts.

I samband med undersökningar av universitetens organisation och administrativa struktur anges emellertid att utredningen även borde pröva hur stora universiteten och högskolorna skulle tillåtas bli. Behovet av avlastning skulle beaktas, och därvid skulle särskilt frågan om etableringen av högskoleutbildning i Norrland undersökas. Utredningen ges f. ö. fria händer att pröva andra frågor rörande universitet och högskolor som kunde aktualiseras under arbetets gång.

Den norrländska högskolefrågan

Genom riksdagsbeslut vid senaste höstriksdag har nu högskoleutbildningen i Umeå utvidgats till att omfatta utbildning av läkare och tandläkare. Riksdagen torde väl därmed inte ha tagit slutlig ställning till högskoleundervisningens förläggning i Norrland, ej heller till frågan om Umeå skall anses svara för hela Norrlands behov av högre undervisning. Beroende på de stora avstånden kan emellertid Umeå näppeligen tillgodose nedre Norrlands behov. Resorna för de studerande blir i många fall lika långa som till Uppsala. Det är ju heller inte avgjort om man i fortsättningen skall upp-

bygga fullständiga universitet eller om man skall inrätta högskolor på flera orter — måhända i så fall grupperade i mindre enheter bestående av flera institutioner med näraliggande ämnesområden såsom skett i Umeå.

Då utvidgningen av högskoleundervisningen på flera områden måste bli aktuell inom den närmaste tiden, vore det önskvärt att redan nu skjuta fram de lokaliseringspolitiska frågorna i förgrunden. Likaså de miljöfaktorer och sociala förhållanden som bör inverka vid valet av förläggningsort för högre undervisning. Ur norrländsk synpunkt är lokaliseringsfrågan även av särskild betydelse för den kulturella och ekonomiska utvecklingen, därför att studenter som utbildats vid en norrländsk högskola kan förväntas stanna i Norrland och avhjälpa den akademikerbrist, som nu råder i denna del av landet.

Östersund—Frösöområdets lämplighet som studieort

Ur de synpunkter som berörts i det föregående kan det vara anledning att uppmärksamma en ort som hittills icke blivit i nämnvärd grad företrädd i debatten om de norrländska högskolefrågorna, nämligen Östersund—Frösöområdet. Östersund—Frösö köping, som ur alla praktiska synpunkter utgör en enhetlig samhällsbildning, ligger i en gammal kulturbygd. Ungefär 30 000 människor bor inom området. Staden saknar i det närmaste industri och är främst ett centrum för handel och administration. Till sin storlek och sociala och ekonomiska struktur påminner den i många stycken om de gamla universitetsstäderna Uppsala och Lund. Härtill kommer att orten är mycket naturskönt belägen vid Storsjön och att den genom sin närhet till flera av vårt lands mera kända turistorter i fjällen kan erbjuda rika tillfällen till rekreation och friluftsliv för den studerande ungdomen som omväxling till studiernas mödor. Det är sålunda fullt möjligt att fara till fjälls över en weekend. Få städer av denna storlek torde kunna erbjuda en motsvarighet till detta. Det är troligt att staden skulle utöva en viss dragningskraft på ungdomen — vilket är viktigt med hänsyn till trivseln under studietiden. Inte mindre viktigt vore att det av samma skäl torde vara ganska lätt att rekrytera kvalificerad lärarpersonal.

Avståndet till Trondheim är icke stort, och möjligheter borde yppa sig att bedriva viss samverkan och lärarutbyte mellan Trondheims högskola och en högskola inom Östersund—Frösöområdet. Att så ge en högskola en viss internordisk karaktär förefaller ur många synpunkter eftersträfvansvärt.

Östersund ligger centralt i nedre Norrland och skulle ur denna synpunkt erbjuda en rättvis lösning av nedre Norrlands högskolefråga. Kuststädernas befolkning och inlandets finge ganska likartat avvägda färdvägar. Avstånden och kommunikationerna inom området skulle ge det övervägande antalet studerande möjlighet att besöka hemorten över veckohelgerna. Ur kommunikationssynpunkt är vidare att märka, att Östersund genom inri-

kesflyget kommer att få direktförbindelse med Stockholm, varför gästföreläsare från andra delar av landet lätt kunde förflytta sig till Östersund.

Markområden för blivande institutioner torde utan större svårighet kunna uppbringas inom området. Ett välförsett bibliotek med ca 130 000 band i nya lokaler finnes, likaså ett väl utbyggt sjukhus, sinnessjukhus, landsarkiv, länsmuseum och provårsläroverk, vilka institutioner på olika områden kunde tjäna som underlag för olika högskoleinstitutioner.

Universitets- och högskoleutbildningens ändamål är i väsentlig grad att tillgodose samhällets behov av kvalificerade funktionärer. Det är därför värdefullt, om den teoretiska utbildningen relativt lätt kan kompletteras med praktik och inblickar i vad som försiggår utanför lärosalarna. Av olika institutioner som ur dessa synpunkter skulle bli väl tillgodosedda med åskådningmaterial må kanske närmast framhållas dylika för skoglig utbildning och teknisk utbildning. Skogsbruket är väl utvecklat, kraftverksindustrien är rikt företrädd som studieobjekt för elektroingenjörer. Trä- och massa-industrien vid kusten erbjuder tillfälle till praktiska inblickar för både kemister och tekniker. Av samma skäl kan nedre Norrlands livliga industri och utvecklade handel ge underlag för handelsutbildning. Fjällområden och älvar ger rika studieobjekt för geologer, även botaniker kan ha givande forskningsfält i dessa områden.

Under hänvisning till det anförda och då frågan om lokaliseringen av den fortsatta utbyggnaden av högskolor och universitet i landet är både överhängande och betydelsefull för den studerande ungdomen och de olika landsändarnas ekonomiska och kulturella utveckling, får vi därför föreslå,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t uttrycka som önskemål att den pågående utredningen om universitetens och högskolornas uppgifter och behov måtte granska Östersund—Frösöområdet lämplighet som säte för högre utbildning.

Stockholm i januari 1958

Elias Jönsson
i Jämlands Sikås

Nils Agerberg
